

पठतु संस्कृतम्

कोविदः

व्याकरणम्

समासः

सामान्य-तत्पुरुषः

प्रथमा-तत्पुरुषः

अर्ध-अधर-अपर-पूर्व-उत्तर शब्दाः

अर्धं दिनस्य - अर्धदिनम्

द्वितीया-तत्पुरुषः

अतीत-अत्यस्त-आपन्न-गत-पतित-प्राप्त-श्रित शब्दाः

ग्रामं गतः - ग्रामगतः

तृतीया-तत्पुरुषः

पूर्व-सदृश-सम-ऊनार्थ-कलह-मिश्र-श्लक्ष्ण-अवर शब्दाः

विद्यया मान्यः - विद्यामान्यः

सामान्य-तत्पुरुषः

चतुर्थी-तत्पुरुषः

तदर्थ-अर्थ-बलि-हित-सुख-रक्षित शब्दाः

देशाय हितम् - देशहितम्

पञ्चमी-तत्पुरुषः

भय-भीति-भीत-भी शब्दाः

व्याघ्रात् भयम् - व्याघ्रभयम्

षष्ठी-तत्पुरुषः

देशस्य सेवा - देशसेवा

सप्तमी-तत्पुरुषः

निपुण-पटु-समर्थ-प्रवीण-पण्डित-कुशल-शूर-धूर्त-
कितव-शौण्ड शब्दाः

शास्त्रे निपुणः - शास्त्रनिपुणः

सामान्य-तत्पुरुषः

षष्ठी-तत्पुरुषः

मम पुस्तकम् - मत्पुस्तकम्

मम गृहम् - मद्गृहम्

अस्माकं पुस्तकम् - अस्मत्पुस्तकम्

अस्माकं गृहम् - असमद्गृहम्

तव पुस्तकम् - त्वत्पुस्तकम्

युष्माकं गृहम् - युष्मद्गृहम्

कर्मधारय-समासः

विशेषण-पूर्वपदः

नीलः मेघः
नीलमेघः

उपमान-पूर्वपदः

मेघः इव श्यामः
मेघश्यामः

उपमानोत्तरपदः

नरः सिंहः इव
नरसिंहः

कर्मधारय-समासः

सम्भावना-पूर्वपदः

आम्रः इति वृक्षः
आम्रवृक्षः

अवधारणा-पूर्वपदः

गुरुः एव देवः
गुरुदेवः

मध्यम-पद-लोपी

छायाप्रधानः तरुः
छायातरुः

समास-अभ्यासः

आचारात् भ्रष्टः

आचारभ्रष्टः

पञ्चमी-तत्पुरुषः

दुःखम् अतीतः

दुःखातीतः

द्वितीया-तत्पुरुषः

वृक्षात् पतितः

वृक्षपतितः

पञ्चमी-तत्पुरुषः

कलायां कुशलः

कलाकुशलः

सप्तमी-तत्पुरुषः

भूतेभ्यः बलिः

भूतबलिः

चतुर्थी-तत्पुरुषः

जलस्य प्रवाहः

जलप्रवाहः

षष्ठी-तत्पुरुषः

समास-अभ्यासः

दीर्घा रज्जुः

दीर्घरज्जुः

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

गङ्गा इति नदी

गङ्गानदी

सम्भावना-पूर्वपद-कर्मधारयः

विद्या एव धनम्

विद्याधनम्

अवधारणा-पूर्वपद-कर्मधारयः

पुरुषः व्याघ्रः इव

पुरुषव्याघ्रः

उपमानोत्तरपद-कर्मधारयः

नीलम् उत्पलम्

नीलोत्पलम्

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

छायाप्रधानाः तरवः

छायातरवः

मध्यम-पद-लोपी-कर्मधारयः

नञ्-प्रभृतय-समासः

नञ्समासः

न धर्मः

- अधर्मः

कुसमासः

कुत्सितः पुरुषः

- कुपुरुषः

प्रादिसमासः

शोभनः जनः

- सुजनः

गतिसमासः

अस्वच्छं स्वच्छं कृत्वा - स्वच्छीकृत्य

उपपदसमासः

कुम्भं करोति इति

- कुम्भकारः

नञ्-समासः

हल् - अ

न धर्मः

अधर्मः

न विघ्नः

अविघ्नः

न सन्देहः

असन्देहः

न सत्यम्

असत्यम्

न समर्थः

असमर्थः

नञ्-समासः

अच् - अन्

न अश्वः

अनश्वः

न आदारः

अनादारः

न इच्छा

अनिच्छा

न उपलब्धिः

अनुपलब्धिः

न अपेक्षितम्

अनपेक्षितम्

कुसमासः

कुत्सितः पुरुषः

कु

कुपुरुषः

कुत्सितः मार्गः

कुमार्गः

कुत्सिता बुद्धिः

कुबुद्धिः

कुत्सितम् अन्नम्

कत्

कदन्नम्

कुत्सितः अर्थः

कदर्थः